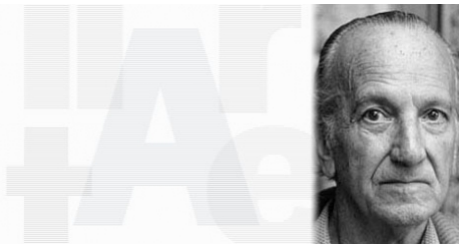


Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Xavier Benguerel a LletreA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/xavier-benguerel> >

Xavier Benguerel



Xavier Benguerel

Neus Real (Universitat Autònoma de Barcelona)

Des del punt de vista de la història literària, Xavier Benguerel és un autor que dóna molt de si. Pertanyent a la mateixa generació que [Anna Murià](#), [Francesc Trabal](#),

Maria Teresa Vernet, Ernest Martínez Ferrando, [Mercè Rodoreda](#), [Pere Calders](#), etc., la seva trajectòria i la seva producció són dos fils a partir dels quals, entrelaçats o per separat, es pot resseguir el procés de la cultura catalana durant el segle XX. Convençut que l'ofici és el que fa l'escriptor, Benguerel va revisar i reescriure constantment les seves obres, cosa que implica una informació de primer ordre per analitzar i comprendre l'evolució de ni més ni menys que set dècades d'escriptura. Set dècades dins de les quals cal tenir en compte, encara, les diverses empreses literarioculturals en què va participar l'autor i tota la documentació que ens n'ha quedat (que no és pas poca).

Aquelles iniciatives, els seus vestigis testimonials, els fruits escrits de les relacions de Benguerel i els nombrosos títols que integren la seva obra articulen un conjunt ric i plural, amb múltiples possibilitats d'aproximació, no cal dir-ho, per a l'investigador. Aquest conjunt, com és sabut, inclou gairebé tots els gèneres (per bé que parlem fonamentalment d'un narrador): des de la poesia a la crítica literària, passant pel conte, la novel·la, el teatre, el memorialisme, l'assaig, el periodisme o la traducció (i de noms tan il·lustres com Baudelaire, Poe, Salinger o Valéry, entre molts altres). Paral·lelament, hi ha les tasques institucionals i editorials (pensem, per exemple, en *Germanor*, a Xile; en el Club dels Novel·listes a partir del gener de 1936 i en la Institució de les Lletres Catalanes durant la guerra, o en les col·leccions El Pi de les Tres Branques, a l'exili, i El Club dels Novel·listes, de retorn a Barcelona). És en relació amb tot plegat que trobem una ingent quantitat de cartes, creuades amb una llista llarguíssima d'intel·lectuals, entre els quals [Josep Carner](#), [Salvador Espriu](#), Josep Ferrater Mora, [J.V. Foix](#), Domènec Guansé, [Joan Oliver](#), Joan Puig i Ferrer, [Joan Sales](#) o [Joan Triadú](#) (unes cartes que ha llegit i estudiat, i en alguns casos classificat i publicat, Lluís Busquets i Grabulosa, especialista en Benguerel -i del qual és imprescindible consultar *Xavier Benguerel, la màscara i el mirall-*).

Pel que fa a la literatura dels anys vint i trenta, Xavier Benguerel presenta un caràcter exponencial i unes particularitats simultànies que ja el doten, només iniciar la seva carrera, d'una personalitat definida. *Pàgines d'un adolescent* (1930), amb què el 1929 obté el premi de la col·lecció Les Ales Esteses, desclou alguns aspectes significatius en aquest sentit: la rellevància de la narrativa en l'obra benguereliana, el seu recurrent fons autobiogràfic, l'espai central que hi ocupa el Poble Nou i, en darrer terme, un estil i una manera de fer que determinen que els textos de l'autor se singularitzin en cada època sense deixar de respondre al seu context ni d'entroncar amb els corrents literaris coetanis. Mitjançant la història de Ricard, en aquest cas, el jove Benguerel s'estrenava amb una novel·la adscrita al psicologisme i al barcelonisme i triava un motiu preferent en el doble marc que configuren l'interès literari per la sexualitat i l'inconscient i la voluntat cultural de normalitzar i modernitzar la literatura (i de retruc la societat) del país. Alhora, passava tot això pel sedàs de la pròpia experiència, hi donava forma amb el lirisme nascut de la seva simultània qualitat de poeta i demostrava unes inquietuds socials ben específiques que mai no l'abandonarien i que poc a poc

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Xavier Benguerel a LletRA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/xavier-benguerel> >

anirien adquirint més protagonisme.

La vida d'Olga (1934) i *El teu secret* (1935) representen la continuïtat d'aquell primer títol, per bé que es decantaven vers el vessant que l'època imposava. Les dues novel·les, que mantenen les bases de l'aproximació psicològica i l'ambientació urbana, emfasitzaven sobretot la qüestió sexual (entenen el terme en sentit ampli). L'obra de 1934 donava preeminència a la incomunicació amorosa, i la concretava en les dificultats conjugals d'Octavi i Olga, dos personatges a partir dels quals l'autor plantejava el tema dels vincles matrimonials i extramatrimonials, amb el sexe i la família com a rerefons, en uns instants de canvis incipients, però importants, en les relacions de gènere (la construcció social del sexe); uns canvis que, entre molts altres factors, estaven determinant un impuls de la literatura que pogués atraure el públic femení (fonamentalment, aquella que tractés tot allò que interessava les dones). L'obra de 1935 prioritzava la descoberta adolescent del món i la corporeïtzava en la història d'un altre jove poblenoví novament anomenat Ricard, però arriscava força més en enfrontar-se al tema de l'incest (un motiu candent en les lletres del període). Aquest títol enllaçava directament amb *Pàgines d'un adolescent* en un clar precedent de *Suburbi* (1936, Premi dels Novel·listes), en la qual havia de prendre més força, ja, la dimensió social.

Aquestes primeres novel·les tan vinculades al context de preguerra (a les seves tendències predominants, a les seves demandes i a les seves necessitats) ja contenen el germen d'allò que configura el segell benguerelià i que explica d'una manera o altra tots els seus llibres, d'allò que el converteix en un autor interessant i modern, del tot del segle XX, i que dota de vigència la seva narrativa a principis del segle XXI: la qüestió de la identitat. L'obra de l'autor desplega una interrogació sobre el jo de l'home contemporani des de perspectives diverses, que van de les inseguretats de l'adolescència fins a les incerteses de l'adulthood i passen per molts estadis de reflexió i materialització sense arribar, per fi, a cap conclusió definitiva (no és pas gratuït, en aquest sentit, que l'última novel·la de Benguerel es tituli *I tu qui ets?* i relati la història de Valentí, un altre dels joves obrers del Poble Nou que s'ha d'enfrontar a un futur prou difícil des d'un passat i un present determinats per la realitat social del seu barri, en el període d'abans de la guerra, sense saber ben bé qui és ni com viure més enllà de l'estricta reacció davant dels esdeveniments que es van produint). El dolor, els dubtes, les falses aparences, els impulsos destructius, el pecat, la culpa, el desencís, la incomprensió, les parts obscures, la resignació, la misèria, però també l'amor, el companyerisme, la fe, la bondat, l'esperança i la llum... les facetes interiors (la complexitat) de l'ésser es mostren a través de personatges que sovint neixen, creixen i moren més com poden que com volen. I totes aquestes facetes deriven, d'una manera o altra, en l'estranyament. Perquè en les obres de Benguerel, fins i tot en els anys trenta, el jo sempre és, almenys, un altre.

A la recerca de fer sentit d'un món que tot sembla indicar que no en té -no, almenys, des de la perspectiva de la dignitat i la veritable solidaritat humanes-, Benguerel s'endinsa per tots els camins que se li van presentant en cada etapa. En mans seves, l'adolescència, la primera crisi de la maduresa, l'amor, el sexe, la realitat social del Poble Nou en les primeres dècades del segle XX, la història col·lectiva (la Setmana Tràgica, el pistolerisme, la dictadura de Primo de Rivera, la República, la guerra, l'exili...) i qualsevol matèria objecte de recreació literària generen una espiral al nucli de la qual hi ha unes mateixes preguntes bàsiques i essencials: qui som realment i quin sentit té la nostra existència. A la recerca de respostes, o com a mínim, d'algunes claus al respecte, Benguerel basteix un corpus narratiu partint de vivències directes o indirectes i de possibilitats literàries diferents. Si abans de la guerra recrea un entorn barceloní perfectament reconeixible a l'empar dels reclams novel·lístics de l'època, durant la postguerra entronca amb una certa perspectiva catòlica i amb l'existencialisme per seguir-se interrogant sobre el mateix tema des de la ficció imaginativa -sobretot amb *El testament* (1955), *El viatge* (1957) i *L'intrús* (1960)- i des de la novel·lització de la derrota de

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Xavier Benguerel a Lletra, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/xavier-benguerel> >

1939, l'èxode republicà (en especial, la vida dels refugiats en els camps de concentració francesos) i les represàlies franquistes sobre els qui es van quedar o van tornar -a *Els fugitius* (1956), refeta i ampliada a *Els vençuts* (1969), i 1939 (1973).

Sense negar els mèrits dels seus contes ni de les seves altres novel·les (o de la resta de la seva literatura), potser es pot dir que *Els vençuts* (una obra ja de plena maduresa creativa) simbolitza millor que cap altre títol l'aportació de Xavier Benguerel i la seva manera de treballar. El volum, reelaborat en els anys seixanta a partir del text original dels cinquanta, i revisat el 1970 i el 1972, té una altíssima qualitat literària i una inqüestionable significació cultural i, a més, permet comprendre perfectament la posició intel·lectual del seu autor. Ell mateix n'explicita les motivacions en una presentació que remet, amb una honestat sense fissures, a aquella responsabilitat i a aquell compromís de què parlàvem: "en la nostra literatura hi feien falta documents sobre un dels capítols probablement més impressionants de la nostra història contemporània, i [...] jo, pel simple fet d'haver-ne estat protagonista i testimoni, era cridat a publicar-los, ni que fos després de tants anys" perquè "l'origen d'aquests episodis constitueix la part medul·lar de la història que encara ens toca de viure i de seguir arrossegant a hores d'ara".

Neus Real, text preparat amb motiu de l'homenatge que la Institució de les Lletres Catalanes dedicà a Benguerel, en el seu centenari (14/12/2005).

Copyright text © 2005 Neus Real

N'han dit...Benguerel ha estat des del començament un escriptor de raça, de gran alè. Ha escrit [...] en centenars, en milers de quartilles, lentes històries d'ànimes difícils, drames complexos d'homes i famílies, vides i morts humanes. [...] Benguerel escrivia sempre i malgrat tot [...].

Per a un escriptor de llengua catalana i donades les especials contingències del seu temps, ningú no em negarà que el cas de Xavier Benguerel revela almenys una fidelitat rigorosa, serena, fèrria al destí que lliurement acceptava. Però això no és pas tot. Benguerel és un narrador de sostinguda empena creadora i un estilista, tot ensems. Reuneix el poder i la qualitat i aspira a maridar el preciosisme de l'orfebreria amb la grandiositat de l'arquitectura monumental. Estima la llengua des de les més pures arrels i sap que l'escriptor autèntic és un aprenent indefinit del seu ofici, que cada dia ha d'afinar una mica més l'instrument de què es val i millorar la classe de la seva feina.

Joan Oliver, pròleg a *El desaparegut* (Barcelona, Selecta, 1955).

Podríem esquematitzar l'obra novel·lística benguereliana en aquests apartats:

De bon primer, el món personal, el desvetllament a la vida adulta, el preocupen: ja des del seu primer llibre, *Pàgines d'un adolescent*, entén que l'home és capaç de corrompre l'amor -vet aquí, doncs, que l'home carrega amb responsabilitat la seva culpa-; ara bé, l'amor, tanmateix, l'obre als altres, això és, al sexe contrari i complementari -amb totes les seves problemàtiques, a voltes requerint heroisme (*El teu secret*), a voltes descobrint el desengany (*La veritat del foc*)-, però també, en un cercle més ampli, als veïns -amb totes les circumstàncies i problemes, també, de la pròpia comunitat suburbial (a *Suburbi*, els dos protagonistes se senten "culpables per sempre" rera l'avortament, però ell serà capaç de defugir el pistolisme anarquista venjatiu, tot i haver col·laborat en altres treballs clandestins). Es diria que a mesura que esdevé adult, el novel·lista afronta la realitat de forma proporcionada a la maduresa de la seva reflexió. Recordem-ho: és un adolescent qui, en el joc literari, escriu *La família Rouquier*, però, en la novel·la, la vida i l'amor hi són tractats amb els matisos que li

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Xavier Benguerel a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/xavier-benguerel> >

ofereixen unes capacitats adultes; els tímids, també poden cremar d'amor o ser -de nou l'home carrega la seva culpa- uns assassins (*La màscara / L'home dins el mirall*); enllà de la rancúnia per la infidelitat de la muller, hi pot haver estimació fidel (*El testament*); enllà de l'amor humà, una obscura crida divina o diabòlica (*El viatge / L'intrús*); enllà de l'amor-engany, el sacrifici (*La vida d'Olga / El pobre senyor Font*).

Però, aquest recorregut -potser per massa íntim o personal- no ha omplert el deler de sinceritat ni la reflexió del novel·lista i, en el pas següent, amplia el cercle: li cal una reflexió que abracci la pròpia història dins la història de la pròpia comunitat. Cal extreure'n una lliçó de la peripècia que li ha tocat de viure, la derrota de la guerra. La placidesa dels primers anys 30, amb una burgesia que semblava haver dominat la conflictiva situació els anys 20 (*Gorra de plat*), l'abocà a una guerra (1939), una fugida del país dels derrotats (*Els vençuts*) i un exili mai no acabat, ni amb la repatriació (*El llibre del retorn*). La crònica està feta; el fris, dibuixat. Lectors i crítics han trobat la seva obra com un pietós al·legat a la injustícia viscuda.

Tanmateix, l'escriptor encara no se sent satisfet: Cal anar més enllà, analitzar les circumstàncies que van fer possible l'ensulsiada: retornar al seu suburbi, a les lluites clandestines de la seva joventut. Amb *Icària, Icària...* es comprometrà fins al final: les utopies, com les lluites anarquistes juvenils del seu barri, només beneficien els poderosos. Si l'obra es fa més punyent que cap altra, és perquè coneixem el final del final: els ideals dels qui lluiten al carrer arran de l'alçament franquista sabem que van acabar en derrota, en exili, tot destruint vides i amors (*Appassionata*). Potser no valien la pena. Ara la insignificança d'aquelles vides, l'abdicació davant del destí, resulta evident. A *I tu, qui ets?*, ja ho hem vist, la reflexió es tanca: res no és segur sinó la pròpia insignificança. S'imposa la humilitat del silenci.

Lluís Busquets i Grabulosa, *Xavier Benguerel. La màscara i el mirall* (Barcelona, PAM, 1995).

Tast de textos

Text

 **WEB: Versions de Baudelaire**

Xavier Benguerel va traduir, entre altres autors, Charles Baudelaire.
<http://www.mallorcaweb.com/mag-teatre/poesiafrancesa/ baudelaire.html>

 **WEB: Faules**

Edició completa de les faules de La Fontaine traduïdes per Xavier Benguerel.
http://books.google.es/books?id=SgOCnwxOFxoC&dq=faules&printsec=frontcover&source=bl&ots=X9IyLRzRQZ&sig=9Oo2IHMulCdNTFsAKGS0-uivYHE&oi=book_result&ct=result&hl=es#PPP1,M1

 **WEB: "El llop i l'anyell"**

Faula de La Fontaine traduïda per Xavier Benguerel al web Edu365.cat.
http://www.edu365.cat/eso/muds/catala/literatura/prosa/animals_savis/pantalla7.htm

 **WEB: "El paó que es planyia a Juno"**

Faula de La Fontaine traduïda per Benguerel al web Edu365.cat.
http://www.edu365.cat/eso/muds/catala/literatura/prosa/animals_savis/pantalla8.htm

 **WEB: "Un poema desolat"**

Poema original en anglès de Josep Ferrater Mora, traduït per Xavier Benguerel.

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Xavier Benguerel a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/xavier-benguerel> >

http://www.ferratermora.org/poet_unpoema.html

 **WEB: "El corb"**

Poema original d'Edgar Allan Poe traduït per Benguerel al web La Il·lustració Poètica Metropolitana & Continental.

<http://perso.wanadoo.es/lipmic/Arreu/angl/poe.htm>

 **WEB: L'autor a Lletres de Batalles**

Biografia de Benguerel i fragments de la seva obra en aquest web sobre literatura catalana i Guerra Civil.

<http://www.edu365.com/eso/muds/catala/lletresbatalles/index.htm>

Biobibliografia

Biografia

 **WEB: A la Viquipèdia**

Biografia i obra de l'autor al web de l'enciclopèdia lliure.

http://ca.wikipedia.org/wiki/Xavier_Benguerel_i_Llobet

Bibliografia

 **WEB: Què hi ha a la Biblioteca de Catalunya**

http://cataleg.bnc.cat/search*cat/?searchtype=a&searcharg=Benguerel+Xavier+1905&sortdropdown=-&searchscope=13&searchscope2=13&SORT=D

 **WEB: Què hi ha a les biblioteques universitàries catalanes (CCUC)**

http://ccuc.cbuc.cat/search*cat/a?SEARCH=Benguerel+Xavier+1905&sortdropdown=-&searchscope=23

 **WEB: Què hi ha a les biblioteques públiques**

<http://argus.biblioteques.gencat.cat/iii/encore/search/C|SBenguerel+Xavier+1905|Orightresult|U1?lang=cat&suite=pearl>

 **WEB: Articles de l'autor (Traces)**

<http://traces.uab.cat/search?f=author&p=Benguerel%20Xavier&sc=1&ln=ca>

 **WEB: Articles sobre l'autor (Traces)**

http://traces.uab.cat/search?ln=ca&p=Benguerel%2C+Xavier&f=keyword&action_search=Cerca&c=Traces+%3A+base+de+dades+de+llengua+i+literatura+catalanes&sf=&so=d&rm=&rg=10&sc=0&of=hb

Comentaris sobre l'autor

Crítica

 **WEB: Premi d'Honor de les Lletres Catalanes**

Pàgina de lletrA sobre aquest premi que l'autor guanyà l'any 1988.

<http://www.uoc.edu/letra/premis/premidhonor/index.html>

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Xavier Benguerel a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/xavier-benguerel> >

 **WEB: Xavier Benguerel a l'AELC**

Inclou biografia, obra, premis, transcripció d'articles, fragments de la seva obra i enllaços.
<http://www.escriptors.cat/autors/benguerelx/>

 **WEB: L'autor al Corpus Literari Ciutat de Barcelona**

Biografia, obra, enllaços i transcripció d'articles sobre Benguerel.
http://www.ducros.cat/corpus/index.php?command=show_news&news_id=229

 **PDF: "No busqueu més on és Icària"**

Article de Josep M. Huertas sobre l'actual Poblenou, el barri on vivia Benguerel, fent referència a la seva novel·la *Icària*, *Icària*. A l'*Avui* (13/04/05).
<http://www.traces.uab.es/tracesbd/avui/av03640.pdf>

 **WEB: Els vençuts**

Ressenya de David Madueño sobre aquesta obra de Benguerel al seu bloc, IlunÀtic.
<http://llunatic.blogspot.com/2005/10/els-venuts-de-xavier-benguerel.html>

 **WEB: L'epistolari entre Xavier Benguerel i Pere Quart**

Article de Joan Triadú publicat a l'*Avui* (07/10/99).
http://www.ducros.cat/corpus/index.php?command=show_news&news_id=238

Diversos

 **WEB: Biblioteca Xavier Benguerel**

Pàgina d'aquesta Biblioteca Municipal del barri de Sant Martí de Barcelona.
<http://www.diba.es/agda/biblioteques/Biblioview.asp?Bib=2328>

 **WEB: Premi Lletra d'Or**

Pàgina de LletrA sobre la Lletra d'Or, que l'autor rebé el 1984 per la novel·la *Appassionata*.
<http://www.uoc.edu/lletra/premis/premilletrador/index.html>

 **WEB: Benguerel i el Poblenou**

Comentari de Lluís Mauri sobre la relació de l'escriptor amb el seu barri.
<http://blocs.mesvilaweb.com/node/view/8963>
